
Bogumiła Staniów
Uniwersytet Wrocławski
ORCID: 0000-0002-2562-2848

Książki o uczuciach i emocjach dla młodszych dzieci na polskim rynku wydawniczym w latach 2021–2024 (analiza ilościowo-tematyczna)

Mieszkająca w dziecku emocja (...)
jest dobrą obserwatką uczuć, myśli i wyobraźni¹.

Zdrowie emocjonalne dziecka, jego psychiczny dobrostan, polegający na akceptowaniu siebie, doświadczaniu pozytywnych emocji i przeżyć oraz radzeniu sobie z tymi trudnymi, na dobrych relacjach z rodzicami, opiekunami, szeroko pojętą rodziną i rówieśnikami jest wartością samą w sobie. Dziecko powinno od najmłodszych lat uczyć się rozpoznawać swoje emocje, nazywać je, właściwie przeżywać, oczywiście na początku przy pomocy osób dorosłych. Jest to podstawowy element wychowania, warunek maksymalnego wykorzystania swojego potencjału życiowego i radzenia sobie w przyszłości w różnych sytuacjach. W sukurs przychodzi literatura dla dzieci, również popularnonaukowa, edukacyjna, poznawcza oraz terapeutyczna, która pomaga zidentyfikować stany uczuciowe, wskazywać te pożądane i wartościowe oraz okiełznać niechciane, traumatyczne czy destrukcyjne. Dziecko każdego dnia doznaje i uczy się przeżywania emocji, jest to jeden z naturalnych elementów procesu poznawania siebie, swojego organizmu i psychiki. Coraz więcej mówi się również o kompetencjach

¹ A. Paszkiewicz, K. Walentynowicz, *Emocja*, Piaseczno 2023 (czwarta strona okładki).

i inteligencji emocjonalnej oraz konieczności ich kształtowania u dzieci od najmłodszych lat². Pandemia COVID-19 wzmocniła też, jak się wydaje, zapotrzebowanie na takie książki, podobnie jak wybuch wojny w Ukrainie³. Do podjęcia tego tematu skłoniła mnie widocznie rosnąca w ostatnich latach na półkach księgarskich oferta książek dla dzieci poruszających te tematy. Ich gatunkowa różnorodność jest olbrzymia, często trudna do określenia, bo w literaturze tej mieszają się wartości literackie z dydaktycznymi, poznawczymi itp. Publikacje poświęcone tematom uczuć i emocji w życiu dziecka, również popularnonaukowe, edukacyjne, informacyjne i obrazkowe, są rejestrowane przez bibliografie (choć nie zawsze precyzyjnie), a także omawiane i polecane przez niektóre ukierunkowane na tę tematykę blogi⁴. Liczne opracowania, zarówno w literaturze obcej, jak i polskiej, dotyczą tych typów wydawnictw *sensu lato*, rzadziej zdarzają się przeglądy uwzględniające charakterystykę wybranego segmentu treściowego. Brakuje naukowej analizy tego repertuaru wydawniczego, jego odbiorcy, specyfiki tych edycji oraz potencjalnych potrzeb⁵.

² Oprócz stale wydawanych publikacji o charakterze poradnikowym (np. A.B. Campbell, L.E. Stauble, *Mali ludzie – wielkie emocje. Jak radzić sobie z napadami złości, kryzysami i buntem, by wychować dzieci inteligentne emocjonalnie*, tłum. J.F. Dąbrowski, Warszawa 2024; W. Jackowska, *Dziecko w świecie trudnych emocji. Jak pomóc mu radzić sobie ze złością, strachem i smutkiem*, Gliwice 2025) tematyka ta jest przedmiotem rozważań naukowych specjalistów z różnych dziedzin: pedagogów, psychologów, psychiatrów i terapeutów; np. D.F. Hay, *Rozwój emocjonalny od niemowlęstwa do dorastania: kierunki rozwoju kompetencji emocjonalnych i problemów emocjonalnych*, tłum. M. Jastrzębski, Warszawa 2021; J.P. Louis, K. McDonald Louis, *Potrzeby emocjonalne dziecka*, tłum. A. Cioch, Gdańsk 2024.

³ Za przykład może posłużyć bajka biblioterapeutyczna dla dzieci pt. *Ola, Borys i ich nowi przyjaciele*, red. D. Galasiński, wydana w 2022 roku we Wrocławiu przez Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego dla dzieci z Ukrainy. Była ona dziełem zespołu twórców, w tym psychologów, którzy zadbali o to, by odpowiadała na emocje towarzyszące dzieciom w przeniesieniu do obcego kraju. Baza BN przydzieliła jej – kierując się zawartością, tekstem i ilustracjami, słowa kluczowe: Ukraińcy, uchodźcy i Polska.

⁴ Do takich możemy zaliczyć m.in. blog Biblioteczka apteczka (<https://biblioteczka-apteczka.pl/>) czy liczne strony parentingowe omawiające publikacje na wybrane tematy.

⁵ W gronie polskich badaczy, książkami o tematyce ekologicznej zajmowali się m.in. E. Jamróz-Stolarska: *Jak ochronić Ziemię? Edukacja ekologiczna na łamach polskich obrazkowych książek informacyjnych*, [w:] *Synergia słów i obrazów: badania ikonotekstu w Polsce*, red. H. Dymel-Trzebiatowska, J. Szyłak, M. Cackowska, Gdańsk 2021, s. 109–130 oraz K. Rybak: *Towards A Literature of Actions: Green Informational Picturebooks and Critical Engagement with Fighting Climate Change*, „Children’s Literature in Education” 2025, vol. 56, s. 210–224, <https://doi.org/10.1007/s10583-023-09549-5>; tenże, *W stronę krytycznego odbioru książki informacyjnej dla dzieci. Model lektury i jego zastosowanie na przykładzie Którędy do Yellowstone? Aleksandry i Daniela Mizielińskich*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2024, t. 19, nr 4 (75), s. 135–149, <https://doi.org/10.35765/>

Źródła i metody badawcze

Podstawą źródłową do wyodrębnienia książek dotyczących uczuć i emocji była baza Biblioteki Narodowej. Przeprowadziłam kwerendę, która uwzględniała kilka kategorii wyszukiwawczych (oprócz oczywistych słów kluczowych uczucia i/lub emocje):

- forma i typ: książka dla dzieci, w tym: publikacje dla dzieci, książka obrazkowa, książka zabawka, książki dla małych dzieci;
- gatunek: bajki i baśnie, biblioterapia, opowiadania i nowele⁶;
- zasięg chronologiczny: książki wydane w latach 2021–2024 (uwzględniono zarówno pierwsze wydania, jak i wszystkie wznowienia, które ukazały się w tych latach; decydujący był rok wydania/copyright);
- przeznaczenie – przedział wiekowy: 0–5 lat, 6–8 lat;
- język publikacji: polski.

Po uzupełnieniu bazy danych o książki odnalezione w inny sposób (przede wszystkim ze stron www wydawców) ostatecznie do badania zakwalifikowałam 125 pozycji⁷. Głównym celem przeprowadzonej analizy było wskazanie na cechy charakterystyczne tego segmentu publikacji dla dzieci: ich proveniencji (literatura polska/tłumaczona), dynamiki wydań, typu edycji, wieku docelowego czytelnika, charakterystyki autorsko-wydawniczej, poruszanych w książkach zagadnień oraz – dodatkowo – sposobów w jaki wydawcy informują w książkach o ich zawartości i przeznaczeniu. Zastosowałam metodę bibliograficzną i bibliometryczną, analizę ilościową, metodę zwaną analizą repertuaru wydawniczego⁸ oraz metodę porównawczą. Pracę należy traktować jako wstępne, księgoznawcze i przede wszystkim ilościowe rozpoznanie materiału badawczego.

eetp.2024.1975.09. Zagadnienia medyczne poruszała B. Staniów: *Książki dla małych celiaków – poradniki zachowania zdrowia, psychicznego wsparcia i społecznej inkluzji*, „Czy Tam/Czy Tu: Literatura Dziecięca i jej Konteksty” 2021, nr 1–2, s. 69–83; też, *Książki dla dzieci o zdrowiu i chorobie opublikowane w Polsce w latach 2021–2023. Tematy, gatunki, odbiorcy*, [w:] *Kultura książki. Ludzie. Miejsca. Prace ofiarowane Profesor Ewie Andrysiak*, red. B. Celer, M. Mikołajczyk, Kalisz 2025, 423–436. Również nurt książki kulinarnej dla dzieci ma swoich badaczy (np. publikacje A. Has-Tokarz, B. Staniów, J. Habiak).

⁶ Z analizy celowo wyłączono poradniki o charakterze psychologicznym dla dzieci, które składały się ze zbioru ćwiczeń, np. kształtowania empatii, współczucia, radzenia sobie z niepokojem, smutkiem, złością itp. Wydawało je np. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne GWP, zob. m.in. książki Elżbiety Zubrzyckiej.

⁷ Stan na 31.10.2025 r.

⁸ K. Socha, *Repertuar jako kategoria badawcza w polskiej nauce o książce*, [w:] *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*, red. M. Banacka, Warszawa 2003, s. 90–100.

Przekłady

Potwierdziło się wstępne przypuszczenie o tłumaczeniach znacznej części produkcji wydawniczej. Docierająca do Polski od wielu lat książka obrazkowa, która – jak się okazało – była silnie reprezentowana w tej kategorii publikacji, jest w znacznym procencie importowana. Tylko co trzecia książka napisana została przez polskiego autora, 64% było pochodzenia obcego. Dominowała literatura anglojęzyczna, a rozkład szczegółowy wygląda następująco:

- z angielskiej (37 czyli ok. 46% w grupie przekładów);
- z amerykańskiej (17,5 czyli ponad 20% w grupie przekładów);
- z hiszpańskiej (8 czyli blisko 10% w grupie przekładów);
- z włoskiej (6 czyli ponad 7,5% w grupie przekładów).

Jak widać – jest to rynek zdominowany przez literaturę anglojęzyczną, dwie pierwsze grupy stanowią w sumie aż 66% wszystkich tłumaczeń. Pojedyncze pozycje pochodziły z literatury: francuskiej (6 tytuły), niemieckiej (3 tytuły), szwedzkiej (3 tytuły), norweskiej (2 tytuły), belgijskiej (1 tytuł). Wszystkie oryginały to (poza Tove Janson) pozycje współczesnych autorów, czas oczekiwania na przekład w języku polskim wynosił od 0 do 10 lat⁹, średnio 3 lata.

Dynamika wydań, wznowienia

Natężenie publikowania książek omawianego sektora układało się następująco:

Tabela 1. Liczba wydań

Rok wydania	Liczba wydań
2021	37
2022	33
2023	32
2024	23
razem	125

Źródło: opracowanie własne.

W 2024 r. widać tendencję spadkową, ale może to mieć związek z nieterminowym przekazywaniem egzemplarzy obowiązkowych do BN.

⁹ W przypadku Janson – 49 lat, ale jest to wyjątek z klasyki, który znalazł się w tej grupie książek.

W całej grupie badanych książek tylko 27 to wznowienia, a więc blisko 80% to pierwsze wydania. Większość wznowień to drugie i trzecie (tylko w czterech przypadkach) wydania. Warto dodać, że w badanym okresie ukazywały się kolejny raz prawdziwe bestsellery tej tematyki: liderem jest przekład z hiszpańskiego pt. *Nie trzeba słów* autorstwa Armando Quintero, który ukazał się już po raz szósty w toruńskim Wydawnictwie Tako w 2021 r. Trzy inne książki miały w tym czasie swoje czwarte edycje, m.in. *Bądź dzielny Pingwinku* brytyjskiego pisarza Gilesa Andreaesa, wydana przez warszawską firmę Wydawnictwo Amber (2021). Zielona Sowa wypuściła po raz drugi, trzeci i czwarty książkę pt. *Przytulozaur* autorstwa Rachel Bright, a wszystkie cztery edycje mieszczą się w badanym w tej pracy przedziale czasowym (2021, 2022, 2023 i 2024). Krakowski Debit po raz czwarty opublikował *Zgadzam się albo i nie!: jak szanować granice – swoje i cudze* Rachel Brian (2024).

Typ publikacji i ich przeznaczenie wiekowe

Baza Biblioteki Narodowej przyporządkowała wiek potencjalnego czytelnika omawianych przez nas książek w następujący sposób:

Tabela 2. Sugerowane przeznaczenie wiekowe czytelników książek¹⁰

Przedział wiekowy	0–5 lat	6–8 lat
Liczba edycji	95 (76%)	73 (58%)
	w tym 50 edycji z oboma adresami wiekowymi	

Źródło: opracowanie własne.

Największy wybór miały dzieci do 5 roku życia, aż trzy czwarte całej oferty książek o uczuciach i emocjach było skierowane właśnie do nich. Z tego 50 edycji, czyli niemal połowa, nadawała się również dla następnej grupy wiekowej 6–8 lat. Dla tego wczesnoszkolnego wieku odpowiednie były 73 opublikowane tytuły, czyli ponad połowa jednostek z badanego repertuaru (13 nich otrzymało też adres czytelniczy następnej grupy wiekowej, tzn. dzieci w wieku 9–13 lat¹¹). Podsumowując, można stwierdzić, że

¹⁰ Liczba edycji ani przypisane im odsetki nie sumują się do – odpowiednio – 125 sztuk i 100%, ponieważ, jak zaznaczono w drugiej części tabeli, występowały pozycje przypisane do obu grup wiekowych.

¹¹ Tę grupę wiekową wyłączono z badania, z uwagi na fakt, że tematyka uczuć jest podejmowana przede wszystkim w książkach literackich przeznaczonych dla starszego czytelnika (pomijając oczywiście poradniki o charakterze popularnonaukowym, których jest znikoma liczba).

preferowaną grupą, do której są kierowane książki z badanego przez nas zakresu są dzieci najmłodsze.

Książka obrazkowa, królująca dzisiaj na rynku wydawniczym dla najmłodszych, zdominowała ten repertuar. Picturebooki mogą mieć przeznaczenie wieloadresowe i właśnie te ich cechy wykorzystano w omawianej tematyce. Za pomocą ilustracji, obrazu, autorzy tłumaczyli i oddziaływali na emocje. Nie bez przyczyny właśnie ten rodzaj książek jest uważany za niezwykle przydatny w poruszaniu różnych, również trudnych tematów. Tylko co czwarty wydany tytuł o uczuciach i emocjach nie był tego typu, mógł być książką zabawką lub książką dla małych dzieci, czasem z elementami komiksowymi, lub publikacją dydaktyczną. Pojawiały się też pakiety (cykle) książek na określone tematy, np. *Przyjaciele Żyrafy. Bajki o empatii* Joanny Berendt i Anety Ryfczyńskiej, opublikowane w czterech tomach przez wydawnictwo CoJaNaTo, ostatni tom ukazał się w 2024 r.¹² Terapeutyczną i dydaktyczną formę w przypadku najmłodszych pełniły książki, które zachęcały do różnych aktywności: wypełniania, wycinania, kolorowania, odsłuchiwania dźwięków, przeglądania okienek itp. Wiele tytułów powstawało w konsultacji z dziecięcymi psychologami i terapeutami, o czym wydawcy informowali w różnych miejscach książek, również na pierwszych stronach okładek. Przydziały gatunkowe były powiązane z wiekiem potencjalnego odbiorcy: w przypadku najmłodszych były to najczęściej bajki i baśnie, bajki terapeutyczne, rzadziej rymowanki lub wiersze. W drugim badanym przedziale wiekowym pojawiały się opowiadania i nowele oraz (rzadko) poezja.

Autorzy, tytuły, wydawnictwa

W poniższej tabeli można przeanalizować popularność autorów i ich dzieł na polskim rynku wydawniczym. Prawie 84% autorów zaistniało tylko z jednym lub dwoma tytułami. W tabeli wymieniam nielicznych, bo tylko czterech autorów, których polski czytelnik miał okazję poznać dzięki trzem i więcej tytułom. Niemal wszystkie to książki obrazkowe, tylko przekłady Annalisy Lay to kategoria bogato ilustrowanych książeczek dla małych dzieci.

¹² Pierwsze trzy dostępne były już w trakcie pisania tego artykułu jako e-booki.

Tabela 3. Autorzy książek dla dzieci o uczuciach i emocjach na polskim rynku wydawniczym latach 2021–2024 (3 i więcej tytułów)

Autor	Literatura	Tytuł	Wydawnictwo
Bowles Paula	angielska	Kiedy czuję miłość Kiedy czuję strach Kiedy czuję smutek Kiedy czuję szczęście Kiedy czuję złość Kiedy czuję zaskoczenie	Mamania
Oziewicz Tina	polska	Co lubią uczucia? Co uczucia robią nocą? Co robią uczucia? Komu wyślesz uczucia? Uczucia i mądrość	Dwie Siostry
Lay Annalisa (tekst), Wolf Tony (il.)	włoska	Zazdrość Radość Strach	Wydawnictwo Olesiejuk – Dressler Dublin
Philip Simon	angielska	Naprawdę chcę wygrać! Naprawdę chcę krzyczeć! Naprawdę chcę to ciasto!	Dwukropek

Źródło: opracowanie własne.

Spośród firm publikujących książki o uczuciach i emocjach na czoło wysuwa się Mamania, która wypuszczała głównie książki z obcych literatur. Podobnie Wydawnictwo Oleksiejuk interesowało się raczej literaturą zagraniczną, ale sytuacja przedstawiała się różnie w różnych firmach. Niektóre wydawnictwa w omawianych czterech latach wydały więcej książek polskich autorów, inne mieszały repertuar polski z zagranicznym. Przy tak dużym rozproszeniu instytucji, w których ukazały się omawiane przez nas książki (w sumie 45) trudno wyciągnąć w tym momencie miarodajne wnioski.

Chociaż jedna czwarta książek ukazała się z oznaczeniem serii wydawniczej, niewiele było takich serii, które by w celowy sposób podejmowały tematykę uczuć i emocji. Odnotowano np. serie „Wielkie Emocje” wydawnictwa Mamania, w której opublikowano książki Pauli Bowles (zob. tab. 1) oraz „Uczucia” wydawaną przez Dwie Siostry, gdzie ukazały się utwory Tiny Oziewicz (zob. tab. 1). Wydawnictwo Oleksiejuk wypuściło książeczki duetu Annalisy Lay (tekst) i Tony’ego Wolfa w serii „Moje Pierwsze Emocje” (zob. tab. 1). Pozostałe tytuły ukazały się w innych, pojedynczo występujących seriach, w sumie wszystkich serii było 21.

Tabela 4. Wydawcy książek dla dzieci o uczuciach i emocjach na polskim rynku wydawniczym latach 2021–2024 (5 i więcej tytułów, w układzie malejącym)

Wydawca	Liczba wydań	Miejsce wydania	Autorzy (nazwisko i imię)
Mamania	12	Warszawa	Bowles Paula (ang.); Llenas Anna (hiszp.); Martin Widmark, Emma Karinsdotter (szw.); Verde Susan (am.); Chatterton Chris (tekst i il) (ang.)
Wilga (również jako Wilga-Grupa Wydawnicza Foksal)	11	Warszawa	Chapman Jane (tekst i il.) (ang); Gordon Kathy (ang.); Korbiel Małgorzata; Paszkiewicz Anna; Protasewicz Ewelina; Timms Barry (ang.); Wawak Anna; Włodowska Agata; Zboina Anna
Dwie Siostry	10	Warszawa	Królak Agata, Oziewicz Tina; Bauer Jutta (niem.); Cooke Trish (ang.)
Dwukropek (również jako Dwukropek – Wydawnictwo Juka-91)	7	Warszawa	Isern Susanna (hiszp.); Boćko-Mysiorska Magdalena, Philip Simon (ang.); Sayalero Myriam (hiszp.)
Nasza Księgarnia	5	Warszawa	Black Michael Ian (am.); Kozłowska Katarzyna
Wydawnictwo Debit	5	Katowice	Brian Rachel (ang.)
Wydawnictwo Olesiejuk (również jako Wydawnictwo Olesiejuk – Dressler Dublin)	5	Ożarów Mazowiecki	Bouquet Audrey (belg.); Parr Todd (am.); Lay Annalisa (tekst), Wolf Tony (il.) (wł.)
Zielona Sowa	5	Warszawa	Bright Rachel (ang.); Walden Libby (ang.)

Źródło: opracowanie własne.

Analiza tematyczna

Analizowane tytuły otrzymały w bazie BN kwantyfikatory „uczucia” i / lub „emocje”, a do tego ok. 80 dodatkowych określeń. Poniżej odnotuję tylko te z nich, które mieszczą się w szeroko rozumianym zakresie pojęć powiązanych semantycznie z interesującym nas tutaj zagadnieniem uczuć i emocji¹³. Jedna pozycja otrzymywała jedno lub (częście) kilka słów

¹³ Gdy mowa była o uczuciach w kontekście np. zabawek, zwierząt czy innych realnych bądź fantastycznych stworzeń czy przedmiotów, wśród słów kluczowych pojawiały się i takie, które były z nimi powiązane (np. niedźwiedzie w przypadku bajek o wykazującym wiele antropomorficznych cech misiu, co jest również rozwiązaniem co najmniej kontrowersyjnym).

kluczowych. Najwięcej razy przypisano opisom kwantyfikator „przyjaźń” (9), tuż za nim „strach” (8), „miłość” (7), „smutek” (6), i „szczęście” (5). Bardziej miarodajne jest jednak pogrupowanie tych znaczników w powiązane grupy, z których wynika, że podejmowaną tematyką były/li:

- stany emocjonalne i cechy charakteru: chciwość (2), gniew (5), irytacja, lęk (3), łakomstwo, martwienie się (4), mądrość, miłość (7), mimika, nastrój (3), nieśmiałość, nuda (2), odwaga, pewność siebie (2), płacz, pocałunek (2), poczucie bezpieczeństwa, przyjaźń (9), radość (5), samotność (2), smutek (6), strach (8), stres (2), szczęście (5), wytrwałość, zabawa (2), zawiść, zazdrość, zdziwienie, złość;
- uczestnicy procesów komunikacyjnych: chłopcy, dziadkowie i wnuki (3), dzieci (5), dziecko chore, dziewczęta (2), kobieta, kobieta ciężarna, macierzyństwo, męskość, ojcowie i synowie, osoby w wieku starszym (2), przedszkolaki, rodzeństwo (3), rodzice, rodzina (4), superbohaterowie (2);
- umiejętności, postawy, strategie w komunikowaniu uczuć i sterowaniu nimi: akceptacja (2), asertywność (3), autopsychoterapia (2), bajkoterapia (5), dzielenie się (2), ekspresja emocji (2), empatia (4), komunikacja interpersonalna (3), kontrola emocjonalna (2), mildfulness, pokonywanie strachu (2), przezwyciężanie lęku (3), posiadanie, przytulanie (4), radzenie sobie ze stresem (3), regulacja emocji (4), samoakceptacja (2), samokontrola (3), samorealizacja (psychologia), szacunek (3), terapia dialektyczno-behawioralna (DBT), tolerancja (4);
- zjawiska współtowarzyszące (problemy): ciało ludzkie (3), ciąża, człowieczeństwo, jedzenie (czynność), korzystanie z nocnika, marzenia (2), osobowość (2), pomaganie, posiadanie, potrzeba, prawa dziecka (3), relacje międzyludzkie (6), równouprawnienie płci, starzenie się, świat, uprzedzenia, wartość, współzawodnictwo (2), zmysły, życie codzienne.

Wielokierunkowość zagadnień i tematów szczegółowych wskazuje na duże zróżnicowanie problematyki omawianych książek, zogniskowanej wokół szeroko rozumianych relacji międzyludzkich i miejsca, jakie zajmuje w nich dziecko. Oprócz spraw ponadczasowych, np. dotyczących relacji dorosłych i dzieci, przyjaźni, lęku i strachu, pojawiły się i nowe, np. te dotyczące martwienia się, przytulania (i reakcji obronnej na dotyk), nudy, smutku i stresu oraz radzenia sobie z destrukcyjnymi zjawiskami.

Informacje pochodzące z książek

Jakie dodatkowe informacje przynoszą o sobie same książki? W wielu wydawnictwach dba się o to, by przyzwyczajeni do syntetycznej

i komunikatywnej formy użytkownicy słowa pisanego mieli – oprócz oczywistej zachęty do zakupu – szybkie rozeznanie z jakim tytułem mają do czynienia, dla kogo jest on odpowiedni, jakie tematy porusza. Tak jest np. w Wydawnictwie No Bell, które w łączonej serii pt. Książki z Duchem oraz Zrozumieć Siebie i Świat¹⁴. Dla potrzeb tego artykułu przeanalizowałam podobne rozwiązania w grupie badanych książek. Wzięłam pod uwagę tylko tytuły wydane w seriach, które zostały omówione powyżej, licząc na to, że organizacja serii skłania wręcz do takich strategii. Okazało się, że wszystkie one miały w blurbach informacje o tematyce i/lub przeznaczeniu, choć była to zwykle tylko wiadomość podstawowa – o tematyce książki i jej przydatności. Zawsze znajdowały się one na czwartej stronie okładki.

Wielkie Emocje Mamanii stosowały trzypoziomową, choć syntetyczną, informację. Po pytaniu ogólnym („Jak się dzisiaj czujesz?”) następowały kolejno zdania: zarysowujące problem, określające przydatność serii oraz wskazujące na jej zalety:

W ciągu jednego dnia dzieci doświadczają różnych uczuć, ale nie zawsze potrafią je nazwać lub o nich porozmawiać.

W „Wielkich emocjach” bohaterowie pomagają zidentyfikować i nazwać sześć różnych emocji, a także podpowiadają, jak sobie z nimi radzić.

Seria idealna do rozwijania empatii, odporności i pozytywnego obrazu siebie¹⁵ (il. 1).

Wydawnictwo Dwukropek zwracało się do swoich czytelników bezpośrednio, w drugiej osobie, a następnie wprowadzało w tematykę tekstu i ilustracji:

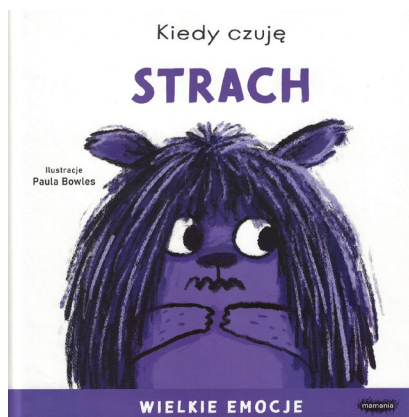
Co robisz, kiedy naprawdę, naprawdę chce ci się krzyczeć? Pozwalasz, by krzyk się z ciebie wydobył, czy tłamsisz go głęboko w sobie? A może skaczesz w górę i w dół? Albo mocno zaciskasz pięści i oczy?

Małą dziewczynka, bohaterka „Naprawdę chcę krzyczeć”, odkrywa różne sposoby radzenia sobie z gniewem¹⁶ (il. 2).

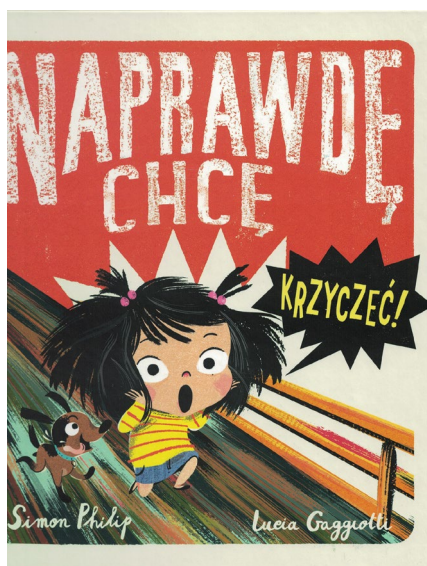
¹⁴ Np. A. Loyer, *Bobi+Bobi, Słowa, których brakuje*, tłum. A. Tomoń, Konstancin-Jeziorna 2024. Wydawca podaje na czwartej okładce hashtagi: szczerość, trudne doświadczenia, tolerancja. Tymczasem katalog Biblioteki Narodowej przydzielił tej pozycji, zgodnie z fabułą, tylko znaczniki tematyczne: rodzina, rozmowa, sekrety rodzinne, związki homoseksualne.

¹⁵ P. Bowles, *Kiedy czuję strach*, Warszawa 2024 (czwarta strona okładki).

¹⁶ S. Philip, *Naprawdę chcę wygrać!*, tłum. M. Jakuszew, Warszawa 2023 (czwarta strona okładki).

Ilustracja 1. P. Bowles, *Kiedy czuję strach*, Warszawa 2024

Ilustracja 2. S. Philip, *Naprawdę chcę krzyczeć!*, Warszawa 2023

Wydawnictwo Oleksiejuk w serii *Moje Pierwsze Emocje* w infantylny sposób prezentowało tematykę i jej przydatność:

Pięć uroczych opowiadań o zwierzątkach z pięknymi ilustracjami włoskiego rysownika Tony'ego Wolfa. Pomogą maluchom nauczyć się rozpoznawania własnych emocji i radzenia sobie z nimi!¹⁷ (il. 3).

¹⁷ A. Lay, T. Wolf, *Radość*, tłum. E. Ziemińska, Ożarów Mazowiecki 2023 (czwarta strona okładki).

Natomiast wydawnictwo Dwie Siostry robiło to przenośnie i poetycko; zadaniem odbiorcy (dorosłego lub dziecka) było rozwikłać tę symboliczną prezentację:

Kiedy przychodzi Spokój? Jakie jest ulubione zajęcie Wdzięczności? Co sprawia, że Lęk przestaje się bać?

Poznajcie prywatne życie uczuć, żeby lepiej zrozumieć ich świat. Może odnajdziecie go w sobie?¹⁸ (il. 4).

Ilustracja 3. A. Lay, T. Wolf, *Radość*, Ożarów Mazowiecki 2023

Ilustracja 3. T. Oziewicz, *Co lubią uczucia?*, Warszawa 2022

¹⁸ T. Oziewicz, *Co lubią uczucia?*, Warszawa 2022 (czwarta strona okładki).

Wnioski

Książki o uczuciach i emocjach stanowiły liczną i niejednorodną pod wieloma względami grupę wśród publikacji skierowanych do dzieci. Okazało się, że kulminacja ich produkcji miała miejsce w badanych latach, wcześniej publikowano je dużo rzadziej (odpowiednio w poprzednich latach: 2016 – 1, 2017 – 0, 2018 – 2, 2019 – 1, 2020 – 19). Mogło to mieć związek ze specyficznym czasem pandemii i troską oraz zwrotem w kierunku stanu emocjonalnego dzieci, chociaż same książki w swych fabułach nie nawiązywały do tego wydarzenia (jest oczywiście grupa książek o pandemii dla dzieci, ale nie są one klasyfikowane jako książki o uczuciach i emocjach, choć często ich pośrednio dotyczą¹⁹). Były to publikacje w dużej mierze tłumaczone z innych literatur i zostały wydane przez dużą grupę wydawców. Niektóre przybierały charakter bardziej informacyjny, zaznajamiając młodych czytelników ze zjawiskiem uczuć i emocji, inne przynosiły ładunek terapeutyczny, czasem dość zaawansowany, nadający się do pracy ze specjalistą lub/i opiekunami dziecka. Z założenia nie miały się szczególnie odróżniać od zwykłych publikacji dla dziecka. Dlatego zarówno pod względem gatunku, jak i formy były typowe dla tego segmentu produkcji wydawniczej. Dominowały typy piśmiennicze odpowiednie dla tej grupy wiekowej: bajki i baśnie, utwory wierszowane, łatwe opowiadania oraz teksty o charakterze edukacyjnym, poznawczym, para-poradnikowym. Kolejny raz potwierdziła się popularność książki obrazkowej, chociaż wydawano i inne rodzaje publikacji, przede wszystkim książki zabawki i książki bogato ilustrowane. Informacja o tematyce i możliwym zastosowaniu poszczególnych tytułów kierowana do dorosłych rzadko była umieszczana w książkach. Dodajmy, że w Polsce brakuje systemu recenzji książek, który angażowałby fachowców, w tym psychologów, pedagogów, lekarzy i księgoznawców, a pomagał rodzicom i nauczycielom w doborze odpowiednich tytułów. Inicjatywy społecznościowe, „książkowe społeczności”, mimo że dzięki sieci i mediom społecznościowym mają duże zasięgi oddziaływania, nie są w tym zakresie wystarczające. Wydaje się, że zapotrzebowanie na tego rodzaju książki dla dzieci oraz fachową opinię o ich wartości i przydatności nie będzie malało w kolejnych latach. Celne rozpoznawanie uczuć i umiejętność radzenia sobie z nimi są wszak ponadczasowe i nie mają ograniczeń wiekowych, a przyczyniają się do szeroko pojętego dobrostanu psychicznego.

¹⁹ Podobna sytuacja występuje w przypadku książek dotyczących problemów zdrowotnych czy trudnych sytuacji życiowych, np. rozstań rodziców. Te pierwsze otrzymują – niezależnie od treści – słowa kluczowe zdrowie/choroba, drugie są często klasyfikowane do grupy zagadnień powiązanych z psychologią dziecka.

Bibliografia podmiotowa

- Bowles P., *Kiedy czuję strach*, Warszawa 2024.
- Lay A., Wolf T., *Radość*, tłum. E. Ziemińska, Ożarów Mazowiecki 2023.
- Loyer A., Bobi+Bobi, *Słowa, których brakuje*, tłum. A. Tomoń, Konstancin-Jeziorna 2024.
- Ola, Borys i ich nowi przyjaciele, red. D. Galasiński, Wrocław 2022.
- Oziewicz T., *Co lubię uczucia?*, Warszawa 2022.
- Paszkiewicz A., Walentynowicz K., *Emocja*, Piaseczno, 2023.
- Philip S., *Naprawdę chcę wygrać!*, tłum. M. Jakuszew, Warszawa 2023.

Bibliografia przedmiotowa

- Biblioteczka apteczka, [on-line:] <https://biblioteczka-apteczka.pl/> – 3.11.2025.
- Campbell A.B., Stauble L.E., *Mali ludzie – wielkie emocje. Jak radzić sobie z napadami złości, kryzysami i buntem, by wychować dzieci inteligentne emocjonalnie*, tłum. J.F. Dąbrowski, Warszawa 2024.
- Hay D.F., *Rozwój emocjonalny od niemowlęctwa do dorastania: kierunki rozwoju kompetencji emocjonalnych i problemów emocjonalnych*, tłum. M. Jastrzębski, Warszawa 2021.
- Jackowska W., *Dziecko w świecie trudnych emocji. Jak pomóc mu radzić sobie ze złością, strachem i smutkiem*, Gliwice 2025.
- Jamróz-Stolarska E., *Jak ochronić Ziemię? Edukacja ekologiczna na łamach polskich obrazkowych książek informacyjnych*, [w:] *Synergia słów i obrazów: badania ikonotekstu w Polsce*, red. H. Dymel-Trzebiatowska, J. Szyłak, M. Cackowska, Gdańsk 2021, s. 109–130.
- Louis J.P., Louis K. McDonald, *Potrzeby emocjonalne dziecka*, tłum. A. Cioch, Gdańsk 2024.
- Przewodnik Bibliograficzny, Biblioteka Narodowa, [on-line:] <https://www.bn.org.pl/bibliografie/bibliografia-narodowa/przewodnik-bibliograficzny/> – 1.10.2025.
- Rybak K., *Towards A Literature of Actions: Green Informational Picturebooks and Critical Engagement with Fighting Climate Change*, „Children’s Literature in Education” 2025, vol. 56, s. 210–224, <https://doi.org/10.1007/s10583-023-09549-5>.
- Rybak K., *W stronę krytycznego odbioru książki informacyjnej dla dzieci. Model lektury i jego zastosowanie na przykładzie Którędy do Yellowstone? Aleksandry i Daniela Mizelińskich*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2024, t. 19, nr 4 (75), s. 135–149, <https://doi.org/10.35765/eetp.2024.1975.09>.
- Socha K., *Repertuar jako kategoria badawcza w polskiej nauce o książce*, [w:] *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*, red. M. Banacka, Warszawa 2003, s. 90–100.
- Staniów B., *Książki dla dzieci o zdrowiu i chorobie opublikowane w Polsce w latach 2021–2023. Tematy, gatunki, odbiorcy*, [w:] *Kultura książki. Ludzie. Miejsca. Prace*

ofiarowane Profesor Ewie Andrysiak, red. B. Celer, M. Mikołajczyk, Kalisz 2025, s. 423–436.

Staniów B., *Książki dla małych celiaków – poradniki zachowania zdrowia, psychicznego wsparcia i społecznej inkluzji*, „Czy Tam/Czy Tu: Literatura Dziecięca i jej Konteksty” 2021 nr 1–2, s. 69–83.

Streszczenie

Książki o uczuciach i emocjach coraz częściej pojawiają się na polskim rynku wydawniczym. W zasadzie nieobecne przed transformacją ustrojową, zaczęły stopniowo docierać głównie w postaci przekładów z literatury obcych. Obecnie wielu polskich autorów i ilustratorów tworzy takie edycje. Artykuł ukazuje to zjawisko na przykładzie polskiej produkcji wydawniczej z lat 2021–2024 (125 edycji). Przy pomocy metod ilościowych (bibliograficznej i bibliometrycznej), w oparciu o katalog Biblioteki Narodowej, wskazano przewagę literatury przekładowej w badanym segmencie publikacji, dominację książki obrazkowej oraz duże rozproszenie wydawców i serii wydawniczych. Wyodrębniono grupy i tematy szczegółowe, którym poświęcone były badane książki. Na próbie reprezentatywnych książek z największych serii poświęconych emocjom i uczuciom przeprowadzona została analiza jakościowa tych elementów aparatu pomocniczego, które wskazują w wybranych edycjach na formę, typ oraz przeznaczenie publikacji.

Słowa kluczowe: książki dla dzieci, uczucia, emocje, rynek wydawniczy, biblioterapia

Books about feelings and emotions for younger children on the Polish publishing market in 2021–2024 (quantitative-thematic analysis)

Abstract

Books about feelings and emotions are appearing more and more often on the Polish publishing market. Basically absent before the political transformation, they gradually began to arrive mainly in the form of translations from foreign literatures. Currently, many Polish authors and illustrators create such editions. The article shows this phenomenon using the example of Polish publishing production from 2021–2024 (125 editions). Using quantitative methods (bibliographic and bibliometric), based on the National Library catalogue, the predominance of translation literature in the studied publication segment, the dominance of the picture book and the large dispersion of publishers and publishing series were indicated. The groups and specific topics to which the books under study were devoted were distinguished. A qualitative analysis was carried out on a sample of representative books from the largest series devoted to emotions and feelings of those elements of the auxiliary apparatus that indicate the form, type and purpose of the publication in selected editions.

Keywords: children's books, feelings, emotions, publishing market, bibliotherapy